

133502

133502

GERGE
RUSSU.

BCC Cluj Central University Library Cluj

BIBLIOTECA POPORALĂ
A „ASOCIAȚIUNII”

Anul XIV.

Nr. 113.

Pentru sările de șezătoare

Material de citit și de răsândit

Prețul 4 Lei

„ASOCIAȚIUNEA pentru literatura română și cultura poporului român“.

Intemeiată la 1861.

PREȘEDINTE DE ONOARE:
M. S. Regele FERDINAND I.

Prezident activ:
Vasile Goldiș,

Vice-prezident:
Dr. Oct. Rușsu,

Comitetul central al „Asociațiunii“ număra 30 de frunțiși din toate păturile societății românești.

E de datoria fiecărui bun Român să sprijinească „Asociațiunea“ abonând publicațiile ei și înscriindu-se de membru.

Taxele de membri sunt următoarele:

Membru fondator al Casei Naționale, odată pentru totdeauna	Lei 1000—
Membru fondator al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna	„ 400—
Membru pe viață al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna	„ 200—
Membru activ al „Asociațiunii“, anual	„ 10—
Membru ajut. al „Asociațiunii“, anual	„ 2—

67 191

BIBLIOTECA POPORALA A ASOCIAȚIUNII.

Anul XIV.

Nr. 113.

Pentru sările de șezătoare

Material de citit și de răsândit.

BCU Cluj-Napoca

RBCFG201504490

SIBIIU, 1924.
EDITURA ASOCIAȚIUNII.

Ioan Pop-Reteganul.

Dacă m'ar întrebă cineva fotografia cui să o pună în vâzul tuturora, în sala unei „case naționale“ românești, la sate, i-aș răspunde astfel: în „casa“ dvoastră „națională“ sau „culturală“ sau cum vreți să-i ziceți, aș vedea bucuros, din cei dispăruți, mai întâi și mai întâi, portretul lui *Ion Creangă*, al dascălului și părintelui din Humulești; apoi pe *Vasile Alexandri*, pe desgropătorul comorilor noastre populare; pe *Anton Pann*, „fiul Pepei“; pe *Ispirescu*, „unchiașul sfântos“; apoi pe părintele *Simeon Fl. Marian*, dar — la loc de frunte pe — dascălul român, pe povestășul iscusit *Ioan Pop-Reteganul*.

Unde este — în treacăt fie zis — institutul de editură român, care să editeze portretele bărbaților acestora în mii de exemplare, ca să le împrăștie, pe lângă câțiva lei, în școlile românești, în „casele naționale“, la sate și la oraș? Ce minunat îmi

închipui că ar putea fi folosite prilejurile „desvelirii“ câte unui astfel de portret în cutare sat românesc!

Stă dascălul, stă preotul, stă antistia comunală în fața satului întreg și unul rostește cuvintele de preamărire la adresa celui dispărut. „Nu, el n'a murit!“ zice oratorul, „el trăiește în mijlocul nostru! Scrierile lui dăinuiesc în sufletele noastre. O să le auziți și dvoastră, cei adunați aici. O să vă bucurați împreună cu mine. Dar înainte de a începe să cetesc, să lăsați să cadă pânza de pe chipul ăsta, iubiți ascultători, să vedeți fața celui care a așternut pe hârtie gândurile, de cari vă tresaltă inimele“. Și fiecare din cei înșirați mai sus și-ar avea seara sa, ochii fiecăruia din ei ar cădea asupra ascultătorilor țărani, iar suflarea caldă, dragostea nețărnută de lege, de neam, de omenire, s'ar răspândi și mai departe, în talazuri mari, aducătoare de mană cerească! Atunci, *de fapt*, n'au murit scriitorii noștri iubiți, căci sufletul lor viiază în mijlocul nostru!

Așa am avea pe moldoveanul Alexandri, pe munteanul Ispirescu, pe bucovineanul Marian, pe ardeleanul Pop-Reteganul la un

loc, toți sfetnici de-ai noștri pentru desvol-
tarea noastră culturală!

De astădată să ne dăm seama *de ce* este
atât de prețios I. P.-R. pentru mișcarea no-
astră de luminare la sate.

* * *

Anii trecuți, întorcându-mă dela o con-
ferență, ținută în Năsăud, schimbând trenul
la Beclean, un tren vicinal ca vai de el —
mai eră și o vreme posomorită, ploioasă,
noroioasă, de să nu scoți nici cânele afară —
am trecut pe lângă o stație mitifică, la care
conductorul a strigat pe ungurește „Retteg“.
Eră Reteagul nostru satul lui Ioan Pop-
Reteganul! Am sărit în sus și am scos capul
pe fereastră, spre mirarea samsarilor, de
cari eră plin vagonul. Un sat româneșe cu
ulițe întortochiate, cu drumuri eleioase, pe
cari să nu te pună păcatele să treci cu o
trăsură mai bună, că și-o înnoroiezi, cu copii
desculți, cari se jucau în băltoacele de pe
drum, cu „poșta satului“ cu „tașca“ subsuori,
de credeà că el e Cucuzel, dacã i-a încre-
dințat poștașul din vagon vistieria poștei Re-
teagului!

A fost numai întâmplare că am văzut
Reteagul pe o vreme așa de urâtă? N'a

fost un *simbol* acesta? Nu voi să-mi spună și vremea, în graiul ei: iacă, așa e atmosfera, aierul, în care a trăit Ioan Pop-Retegagul!? Și chiar și tovarășii mei de drum nu erau ei mai mult, decât nește oameni, cari merg la târgul de țară din Dej, — din apropiere și socotese procentele câștigate la eufare și cutare marfă? Simțeam deci mai tare sufletul, care domnea în vagonul meu și în aierul din satul Reteag — decât s'ar putea crede la prima vedere: recunoșteam, amin-tindu-mi activitatea lui I. P.-R., *greutățile* mari, peste cari a *trebuit* să treacă acest dascăl idealist, cu ținte înalte, al neamului nostru, ca să poată răzbi, să poată așterne pe hârtie scrierile sale smulse din sufletul poporului său.

Vezi în ce sat a petrecut I. P.-R. cea mai mare parte a vieții sale, îmi ziceam eu. Dascăl român în Vâlcelele-Bune, în Lisa, Băuțari, Bucium-Șasa, Sâncelși Rodna-veche, s'a retras cu o pensie sărăcăcioasă ca vai de ea, aici, în sătulețul acesta, și a petrecut până la moartea sa, 18 ani de zile († 1905), în satul nașterii sale, scriind într'una, fără de odihnă: povești, cântece, chiuituri, scrieri

de propagandă, descrieri de obiceiuri românești, etc. — tot ce stă în legătură cu viața poporului nostru dela țară. A avut să lupte cu vitregia sorții: îi suflă vântul prin pungă, de n'avea unde să se oprească, îl amăreau gheșeftăriile celor de prin prejur și a luptat împotriva suflului acestuia gheșeftărese — capul și l-a ținut tot sus, nu s'a dat învins, fiindcă a avut *un ideal*, o țintă!

Idealul său? Ni-l spune învățătorul Ioan German, prea bine (citez după o prefață a dlui Oct. Goga, la unele „povestiri“ ale lui I. P.-R.): învăță copiii oamenilor, încât fugeau „copii de pe câmp la el, la școală“, nu „încăpeau în școală“, ședeau pe jos, fiindcă nu aveau loc în bănci, de când a venit „domnul învățător“. Se mirau oamenii din sat! Mai 'nainte erau pedepsiți că nu-și lăseau copiii la școală, acum nu-i pedepsea nimeni, fiindcă nu încăpeau în școală.

Cum alergau copiii la școală, așa au alergat, în mare parte, părinții copiilor la cărțile lui I. P.-R., la „Poveștile“ lui „ardelenești“, la „Cărțile săteanului român“, la „Cartea poporului“ și la alte zeci de volume și broșuri și — dacă e să ne gândim cu

recunoștință la deșteptătorii poporului nostru spre o viață trează națională, în Ardeal — la Ioan Pop-Reteganel trebuie să ne gândim în primul rând.

Serierile sale sunt o comoară nesecată, material prețios pentru șezătorile noastre la sate și pentru bibliotecile noastre populare.

Nu numai pentru sate, ci și pentru orașele noastre! Imi aduc prea bine aminte cu câtă dragoste am cetit „Poveștile ardelenesti“ și ce mare înrâurintă au avut asupra mea.

Trecând cu trenul pe lângă Reteag m'am dat în brațele gândurilor. Mă întrebam mereu: cari sunt *urmașii* acestui adevărat dascăl român? Treceam în revistă pe preoții și învățătorii noștri scriitori din Ardeal și Bănat. Dintr'un colț de țară îmi apărea *Gh. Cătană*, dintr'altul părintele *Ioan Moja*, dintr'altul *Gri-gore Sima a lui Ioan*, apoi *Aron Boca Velche-reanu*, *Th. A. Bogdan*, *I. Melin Lupeanu*, pâr. *Sept. Popa* și — între toți, cel mai mare, cel mai talentat, cel cu orizonturi mai largi — părintele *Ion Agârbiceanu*.

Dar nu sunt *prea pușini* mânuitorii aceștia de condei la un neam ca al nostru? mi-am pus eu întrebarea. N'ar trebui la atâtea mi-

lioane să se nască și să înflorească mult mai multe lucrări literare ca cele scrise de I. P.-R. și tovarășii săi? Cineva râdea în mine și mă întrebă batjocoros: Crezi că se poate comandă un scriitor, așa, la poruncă prea înaltă?! Nu cunoști zicătoarea latină: Poetul nu se face, ci se naște!? Tot așa și scriitorul popular: nu se face, ci se naște!

Și totuș, totuș! — Să ne întrebăm cu toții: am pregătit *noi* patul cald, cu toată conștiențiozitatea, ca scriitorii populari ca I. P.-R. să *poată* scrie și să *poată* să aibă cetitori în mijlocul nostru? Nu le facem viața *prea* amară?

Cetiți pe I. P.-R. și dați-i mai departe gândurile bune!

(„Poveștile ardelenesti“ au apărut, în 3 volume, în editura I. Ciurcu, Brașov. Altele tot acolo.)

Insecta.

Schiță de I. A. Bassarabescu.

O stradă scurtă. Câteva case înghemuite una într'alta, verzi, albastre, galbene, mici, fără nici un stil, făcute par'că numai de aspiranți la Școala de arhitectură, căzuți la concurs. Și nici un pom. Nici un fir de iarbă pe nicăeri. Ca în Sahara.

Una singură, mai albă, mai răsărită, are un petec de curte și un crâmpeiu de coteț. Patru grădini pestrice și un cocoš pințenat ciugulesc de zor niște firimituri aruncate de curând.

Soarele de amiază dogorește ca vara. Fereastra care dă în spre curte e deschisă. Se aud prin ea râsete, vorbă, zângănit de pahare și tacâmuri: Hristos a înviat!... La mulți ani!... Să trăiți copii!... Vivat!...

Ziua întâi de Paște... Înăuntru, domnu lancu Viezureanu, pensionar, cu coana Cleopatra a dumnealui și amândoi copii: Cicerone, elev în școala militară, sosit de vacanță, cu un pampon la chipiu, mai mare

decât el, și Odeta, premiantă întâi în clasa a doua la *profesional*. Domnul Sofronie e poftit la ei. Și a venit omul — fiindcă tot e neînsurat — tocmai din Târgoviște, ca să nu-i refuze. Mare, cum e, și lat în spete, îi stă bine în capul mesei, ca un Pașe.

Domnu lancu Diezureanu, fost șef de biurou la Culte, are pensia cam mică. Dacă n'ar fi proprietar și n'ar dà cu chirie o casă roșie cu trei odăi din colțul străzii, ar muri de foame.

Adevărata lor nădejde însă e tot Sofronie, prietinelui domnu lancu din copilărie. Om milos și săritor, Sofronie aleargă din fundul Târgoviștei, la orice nevoe — fie și la miezul nopții — ca să-i scape. Și i-a scăpat de multe.... L-a împrumutat până acum pe Diezureanu cu mai bine de zece mii de lei, așa, numai pe chitanță, fără nici o garanție, fără dobândă, prietinește.

De aceea și coana Cleopatra și-a călcat pe suflet și în Sâmbăta Paștelui a pus să-l taie pe Ghiță.

Ghiță luase de un an în stăpânire curtea Diezurenilor. Curcan în lege, bogat în piept și roșiatic la pene, ajunsese ca un câine cre-

dincios la casa lui domnu lancu. Ce vrei? Un an de trai la un loc îl împrietenise cu toți ai casei, de le cunoștea și obiceiurile și slăbiciunile, ca un filosof.

Nimeni nu l'ar fi jertfit nici pentru un milion. Dar domnu Sofronie merită toate milioanele din lume. Când domnu Sofronie venia la ei — rar, câte odată pe neașteptate — cu toată strâmtoarea din casă, pentru el tot se găsea un locșor. Sălița dela mijloc se schimbă deodată, ca prin magie, în odaie de culcare. Cât dură o partidă de table cu lancu, patul era gata în fund la perete. Coana Cleopatra scotea din ladă plapăma ei de mireasă, o plapăma de atlas azuriu, ciupită ici și colo, tocmai cam pe unde timpul își înfipsese colții. O măsuță lângă pat, un sfeșnic de nichel cu lumânare nouă, o chisea cu dulceață de vișine... Un singur lucru era cam greu: că odaia soților Viezureanu avea numai o ușe care da tocmai în sala unde culcau pe Sofronie. Și dacă se întâmpla ca târgovișteanul, doborât de oboseală, să doarmă dimineața mai mult, coana Cleopatra era silită, ca să ajungă la bucătărie, să iasă în curte pe fereastră. Și avea de furcă, din

pricină că fiind trupeșe, trebuia să se strecoare cu un umăr înainte și să-și cam apese carnea cu palmele ca să nu rămâie înțepinită în pervaz.

Ei, dar atâta osteneală i se cădea lui domnu Sofronie, fiindcă și el își deschisese de atâtea ori punga pentru ei și pentru copiii lor.

În noaptea din Joia Paștelui, după ce venira delă cele douăsprezece evanghelii, steteră amândoi soții de vorbă trei ceasuri, până ce hotărira să taie pe Ghiță. Par'că ar fi plănuit să omoare un om. Așa le tremură glasul, se înnecau, înghițeau în sec și oftau când unul când celalalt.

Copii nu știau nimic. Nu le-au spus.

Sâmbătă dimineața au ieșit în oraș câte-și patru la târguială. Fostul șef de birou delă Culte avusese grije să cheme un servitor priceput delă Minister.

Și când venira acasă, curcanul era tăiat, pârlit, opărit și curățat de pene.

Copii începură să murmure.

— Cum, ați tăiat pe Ghiță?

Domnu lancu se răsti la ei ca un tunet năprasnic, de-i încremenii. Iar coana Cleo-

patra își puse un șorț cu dungi și trecând în bucătărie, apucă de amândouă picioarele trupul brobonat, dar alb al lui Ghiță și prin ceața lacrărilor ce-i înnecease ochii, începu să-l spintece și să-i scoată pipota, ficatul și aripile....

Când sosi domnu Sofronie, toți își ascunseră mâhnirea, de rușine. Apoi bucuria învierii îi făcù să-și uite de Ghiță. Coana Cleopatra, care erà meșteră la bucătărie, îi gătise picioarele cu coconare și stafide — mâncarea favorită a lui domnu Sofronie ; iar pieptul, la euptor, pe cartofi.

Cât ținù cioenitul cu ouă roșii, veselia fù la culme. Dar când sosi farfuria cu mâncare și se auzi și cântatul de amiază al cocoșului, întreaga familie Viezureanu amuți deodată. Domnu Sofronie nu băgă de seamă. Ochise o bucată bună și gândul îi erà la ea. Coana Cleopatra, care îi știa gusturile, i-o dete.

Și domnu Sofronie, fără să bănuiască durerea Diezurenilor, începù să laude :

— Minunat curcan ! Ce carne gustoasă... Nu cumva o fi Ghiță al dumneavoastră din curte ?

Toți tăcură. Numai Odetă răspunse cu sughiț biruitor, căci se luptase prea mult cu plânsul, ținând șervetul la gură.

Domnu lancu se încruntă la ea ; iar coana Cleopatra, care gustase câteva pahare din damigeana cu vin de Târgoviște adus de domnu Sofronie dela via lui, prinse curaj și începù să laude darurile cu cari Dumnezeu înzestrase pe Ghiță.

— Drept să-ți spui, domnule Sofronie, mai rar așa pasăre deșteaptă... Ca un om, domnule. Păi, să fi văzut dumneata cum își cunoșteă numele. Când îl strigai Ghiță! venea drept în fundul casei, puiă ca un puiu, și-ți luă din mână tot ce-i dai...

Cicerone, elevul din școala militară, îi întregi amintirile:

— Dar cu șifonierul, mamă?

— A, cu șifonierul eră o halimă.... De câteori îl scoteam în curte, Ghiță se și înființă inaintea oglinzii. Și atunci să te ții repezeli și bătălie. Iar când vedeă că nu e chip să dea piept cu dușmanul, trecea pe la spatele dulapului, ca să-l prinză pe acolo. Atunci să fi văzut răs. Și eu și copii. Leșinam. Nu mai puteam,

— Dar cu factoru, mamă?

— Cu factorul, altă dandană. Se da la el ca un câine, îl apucă de pulpana hainei și nu-l slăbea până — la poartă... Mai rar, să-ți spun drept, așa deșteptăciune de dobitoc. Să strice el ceva, ca alți curcani, sau să iasă din curte, ori să umble hoinar pe drum, sau să-l găsească pe masă în bucătărie? Uite, așa vorbi cu păcat să-i aduc vreo vină. Par'că-l văd, când venea lăncu dela cancelarie, cum lungea gâtul, cum deschidea mari ochișorii lui ca mărgelile, căscă ciocuțul și cloncănea din răspuțeri de-i tremură din rădăcină moțul roșu de pe cap, ca să auzim toți că a venit „domnu“ la masă...

A, dar iată și pieptul scos proaspăt dela cuptor. Mama Păuna, doica Odetei, ajunsă acum fată 'n casă, deschise ușa cu un șold și veni să puie repede pe masă tava arzătoare, care o frigea rău la mâni.

Ghiță ținuse să fie îndatoritor cu stăpânii lui până — la urmă: Pieptul rumen și plin, par'că era un bulgăre măreț de aur.

Odeta se uită la coana Cleopatra și-i văzută ochii înotând într'un ocean de lacrimi. Fiind cea mai slabă de înger din toată casa,

făcù loc paraponului întreg și isbucni în sus-
 pine cu înecuri, ascunzându-și fața în șervet.
 Coana Cleopatra își întoarse privirile spre
 domnu Iancu și-l zări prin ceața lacrimilor.
 Avea altă figură: Ochii strânși, nasul plin
 de creșuri, gura strâmbă, mestecând mărunț
 plânsul pe care-l pusese în luptă grea cu
 demnitatea lui de cap de familie. Cicerone
 își lăsase fruntea pe masă, ca să nu vadă,
 să n'auză.

Atunci și domnu Sofronie scoase batista
 și începù să se șteargă la ochi cu grabă.
 Dar când se uită la Păuna, care încreme-
 nise în ușe dând din cap, cu mâinile încru-
 cișate la piept, începù să râză.

— Ce zici, Păuno? Ne-am apucat să
 plângem toți, ca niște copilași, în ziua de
 Paște.

Dar Păuna avea grije numai de puiul ei,
 de Odeta, pe care o crescuse și pentru care
 se lipise de casa Diezurenilor pentru toată
 viața.

Veni lângă fată, o sărută mângăios și-i
 șterse cu șervetul obrazii umezi și înflăcărați.

— Cum se poate, fata mamei, să te iei
 după dumnealor și să-ți strici frumusețe de

ochişori, numai aşà, de florile mărului? Păi, zău dacă mai ştiu ce fel de minte au şi domnu şi conişa şi mai cu seamă dumneata. domnule Sofronie, să vă jeliţi cu toţii la aşà zi mare şi să-mi speriaţi fata, pentru o... *insectă*.

Cuvinte mai necunoscute la noi.

Autorul acestei frumoase bucăţi este un scriitor din vechiul Regat, profesor la liceul „Petru şi Pavel“ din Ploeşti. Aici câteva cuvinte, care ar putea fi neînţelese: refuze = respingă, Paşte = noi zicem Paşti, magie = vrajă, chiseà de dulceaţă = boreănel de dulceaţă, dimigeana = vasul, şifonier = dulap, factoru = poştaşul, parapon = năcaz, insecta = gângania.

Păuna ar fi spus la noi: să-mi speriaţi fata pentru o .. gânganie! o goangă!

Dușmanii.

Schiță de Horia Petra-Petrescu

Înalt, smead la față, cu doi ochi plini de voiciune, cu gene stufoase. Brațele îi erau tari, de oțel călit. Pieptul pentru doi. Umerii puteau să ridice patru pluguri. Glasul lui cutremură liniștea văilor. Femeile își dau coate când se apropia. Le ceteai în ochi, cum le străfulgeră gândul: „Hei, ce mai bărbat!”

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Și-din rumen și sănătos și vesel ce eră, tot o femeie de astea, care se minuna de brațele și de pieptul lui, i-a pus capul. Crâșmăreasa din capul satului lor, Ilinca. Neculai Manta și-a pierdut puterea în brațele ei, cum și-a pierdut-o Samson în brațele femeii, care i-a tăiat părul capului.

Ilinca a ajuns să facă minunea asta cu desmerdările ei, cu sărutările ei focoase, fără de număr.

Și ea, Ilinca, a semănat vrajbă în sufletul lui, i-a aruncat năsip în ochi, i-a înarmat brațul slab și l-a îndemnat să lovească, să is-

bească în vecinu-său de peste drum, să răz-
bune o căutătură piezișe, de dispreț față de
ea.

Din prietini ce erau s'au învrăjbit: Ne-
culai Manta ocolea pe Toma Busuioc, Busuioc
pe Manta. Știau, că de se vor mai întâlni
odată, e vai și amar de amândoi. Vorba a
adus vorbă, amenințarea amenințare, lipsea
prilejul, ca să se întâmple moarte de om.
Ilinca nu mai putea de bucurie. O bucurie
drăcească. Adună zi de zi vreascuri la focul,
pe care-l pregăteă, îndemnă în dreapta, în
stânga, așteptă izbucnirea patimelor celor
doi bărbați, ca o sărbătoare mare, sufletească.

Demonul Zavistiei între două suflete de
țărani.

* * *

Dar n'a fost să fie după pofta inimei
Ilincăi!

În locul răscoalei sufletelor a doi români
s'au răscolit sute de sate. Ce putea să is-
prăvească îndemnurile unei femei față de
flăcările, cari potopeau tot ce le venea în
cale?

Un țăran și-a luat merinde 'n desagă și
a pornit-o la drum. Cale lungă, anevoioasă,
până 'n fața stăpânului. Curgeau boabele de

pe frunte, răbdat-o foame, îndurat-a sete; a mers înainte! Avea să spună în fața luminației Sale jalba tovarășilor săi și asta-i dădea tărie.

Iși simțea inima bătând mai tare, gândindu-se la cei de acasă, își îndemna picioarele învelite în obielele opincilor și prindea puteri nouă, adunându-și gândurile într'un mănunchi, din care se desprindea o singură, mare rugăciune: „Fă-ne dreptate, că nu mai răzvim! Ne-a ajuns cuțitul la os!“ — Dreptatea n'a mai venit. „Burgul“ tăcea.

Și-acum? Acum se deslănțuise furtuna.

Ardeau casele, vitele, șurile, grajdurile, bisericile, palatele boierești. — Vai și amar! Fiara în om își cere tributul, de-oparte și de alta.

„Sânge, sânge de om!“ ăsta era strigătul. Brațele se întindeau, prindeau ce le venea în mână, — isbeau. Fără de milă, fără de pic de șovăială. Păharul fusese *prea* plin.

Clopotele sunau într'o dungă, a jaf, a jale, a desnădejde înfuriată. Parcă simțeau cum taie frânghia clopotului în mâna desnădejdută a omului, care trage nebunește de ea,

Ce mai priveliște!

De-ți roteai ochii de pe culmile munților și se părea întreagă încolăcirea asta de brațe — jocul unor furnici. Iacă, cum aleargă, care încătrău. Taman ea și când ai da cu bâta 'ntr'un mușuroi de furnici harnice. Auzi strigăte? Ca hăulitul unui păstoraș de pe coastele dealurilor. Auzi, ici coala, pușcăture? Ca nește plesnitori de ale copilașilor. — Dar vină mai aproape. Deschide ochii. Ascute-ți urechile. Curge sânge de om!

Înțelegi? Ard case! Vitele aleargă mugind turbat. Se răscolesc patimele. Ce sunt patimele unui om, a doi oameni, a trei oameni, față de patimele a mii de oameni nedreptățiți? Și aici se întâmplă moarte de om, aici se necinstesc femei și se ard copii nevinovați și gospodăriile se fac una cu pământul, după ce au fost desfundate buțile din beciuri și sfărmate oglinzile de prin saloane și tăiate scaunele și icoanele aduse din țări îndepărtate. Ce e în stare omul cuprins de patimă!

* * *

La vârș de munte. În țara vulturilor.

Nu mergea. Nu putea urni Manta bolovanul din loc.

Par'că erà crescut în pământ, cu rădăciū adânci.

Prinsese mușchi, legase frăție cu verdeața florilor, cu umbra brazilor și nu voia să se mai despartă de ele.

Un căluț de iarbă a sărit sprinten pe bolovan, în ciudă, par'că.

Neculai Manta și-a dat pălăria pe ceafă.

Unde își pierduse el puterile? O schinteie: îi vin în minte brațele albe ale lincăi.

Crâșmăreasa aia i-a luat puterea brațelor, ca o șișcă.

Manta se mai încoardă odată. Se razimă cu piciorul în pământ, bagă mâna dreaptă, osoasă, între bolovan și nisip, umărul și-l proptește de bolovan și dă să-l rostogolească. Bolovanul nu se mișcă din loc.

Manta căută cu ochii de jur-împrejur. Colea, jos, se tot apropiiau dușmanii. Le zăreà sclipitul săbiilor în bătaia soarelui. Căpitanul mergeà în frunte. Uite, să aibă Manta o pușcă de alea, turcească, cum și l-ar mai eulcă la pământ de bine. Sânt ai naibii! Cum mai aleargă! Se cațără pe pomi, pe stânci — toți au o singură țință: să ajungă sus, la vârș de munte, unde stau ai lui.

Dacă ar strigă s'ar auzi, ar primi ajutor — dar strigătul său ar dà de gol culcuşul consătenilor săi. Duşmanul ar şti şi mai bine încătrău s'o apuce. N'are să strige, — deşi i s'a oprit în gâtlej strigătul.

Se uită încă odată împrejur. N'a fi cineva să-i ajute? A, iată-l — un om. Intinde braţele Manta spre el — îl chiamă. Omul se tot apropie. Cu cât se apropie mai mult, cu atât îl vede mai desluşit: e el — Toma — Toma Busuioc.

Duşmanul! Duşmanul lui de — moarte!
Şi Toma stă deodată locului — cu mâna întinsă. B. U. Cluj / Central University Library Cluj Şi el duşmanul.

La amândoi se dă în piept aceeaş luptă sufletească grea, înfricoşată.

— „A“! gândeşte Manta, „că nu te-am găsit într'altă zi pe meleagurile astea! Să-mi proptesc ghenunchele, ori cât de slab e el, de pieptul tău şi să te izbesc cu capul de stâncile astea, cari nu pot să vorbească! „Ori tu, ori eu!“

— „A!“ gândeşte Busuioc, „că nu mi-ai căzut în mâni mai 'nainte! Să mi te fi învăţat să-ţi mai baţi gura blăstămată! Ți-aş fi închis-o eu! Să te sature cu llinca cu tot!“

Ochii lor vorbeau aceeași limbă. Steteau ca doi lupi, cari cercă să se sfășie.

Lui Manta însă i-au fulgerat prin cap și alte icoane. Mânile lui tremurau.

Își vedeau frații culcați la pământ de puștile dușmane. Își vedeau părinții ajunși la sapă de lemn.

Amândoi nu aveau să-și spună nimic. Busuioc se apropiase încet, cu capul în pământ. Chemarea mâinii lui Manta a fost prea desnădăjduită. Simțeau amândoi că se petrece ceva mai presus de voința lor singuratică.

Cămeșile lor erau ude — a lui Manta de încordare, a lui Busuioc de alergătură. Brațele lui Busuioc erau sdravene. Întreg trupul lui bine legat. O namilă de om.

Alt gând la Manta, pe când ochii lui se odihneau pentru o clipită pe brațele și spattele lui Busuioc: „Asta poate să-mi ajute!”

Dușmanii urcau mereu. În bătaia soarelui se vedeau bine. Din furnici ce erau mai 'nainte, ajunseseră acum gândăcei... Cum aleargă... Vezi, că sunt numai câțiva pași până ce ajung taman de-desubtul celor doi dușmani. Calea se strâmtează. Doi păreți înalți de stâncă, ca două întărituri făcute de mână

omenească. Părăiașul curge liniștit prin frunzișul strâmtorii, care nu-i mai lată decât cât ai întinde brațele odată. Apa pare un argint-viu.

Manta face un semn cu capul. Amândoi, Manta și Busuioc, își apleacă trupurile și se uită ținută 'n vale.

Amândoi sunt cutremurați de acelaș fior.

„Ei, ce zici?“, întreabă Manta, după o clipeală de ochi.

Privirea întunecată, înfricoșată, a lui Busuioc, e îndărătnică. Ea răspunde numai atât: „primejdia e mare“.

Busuioc — se gândește și el. Gândurile se alungă unul pe altul, cât ai bate 'n palmi.

Busuioc gândește:

— „Am mamă bătrână — ce s'a face fără de sprijinul meu?“

Manta gândește: „Ce s'a alege de sora mea cea mai mică?“

Busuioc se încruntă: „...De l-aș lăsa, l-ar pușca pe Manta!“

Manta: „mai bine mort, decât cu el tovarăș!“

Busuioc: „Da are frați și surori și el!“

Manta: „Nu e satul nost în primejdie?“

Busuioc: „Nu e neamul nost întreg băfut de Dzeu? Nu scap și *alte* vieți?”

Manta: „Aăh! Cum i-aș implânta cuțitu' până 'n prăsele!”

Busuioc: „Aăh! Cum l-aș purta 'n palme prin mijlocul satului!”

Se uită unul la altul, ca două fiare de pradă, cari stau să se sfășie.

Încă câteva clipite și dușmanul trece strâmtoarea. Mai aproape, tot mai aproape. Nici că visează el că de sus, din vârful stâncilor, îl urmărește două părechi de ochi.

De-odată, ca sub puterea unei porunci mai mari decât ori ce putere omenească, se pricep ochii celor doi dușmani. Amândoi, Manta și Busuioc, se privesc în față. O ploaie nebună de priviri, întrețesută de fulgere. Dispreț și îndemn, poftă de ceartă și de pace, greață și ninerare.

— „Hai!” —

— „Hai!”

Se apleacă amândoi. Mânile lor se prind, degetele lor leagă frăție — ele! cari visau numai prăselele de cuțit! — umerii lor își împrumută puterile. Bolovanul e greu de

urnit. — „Sus!“, gâfăie unul. „Sus!“, celalalt. Iși mușcă buzele amândoi, de încordare.

Ce-a mai fost și asta! Par'că s'a clătinat pământul sub ei. Bolovanul e scos din culcușul lui, unde zăcuse sute de ani. Un pas și se prăvale.

— „Inc'odată!“

— „...cu Dzeu!“

Vinele gâtului li se umflă, de stau să plesnească. Acum: mai au câțiva pași dușmanii și ajung. O smâcitură nebună. Brațele încordate se descleaștă.

— „Acum...“

Un corb, deasupra capului lor, le dă târcoale: „car, car, caaaar.“. Prevestește moarte de om?

Bolovanul se prăbușește. Ca și când l-ar chema de colo, de jos, din vâlceaua, care se scurge prin prundiș, cineva, cu brațele întinse, ademenitoare.

.. Și sprinten ce s'a făcut bolovanul?! Nu-l mai cunoști. E el, care nu voia să se despartă de creasta muntelui? Joacă din stâncă 'n stâncă. Lovește. Rătează un brad ca pe o vergea neputincioasă. ... Cum? O să-i stea în drum muchea de deal? Uite, s'au

luat la ochi. Se isbesc. Urlă pădurea, urlă văile. Ce mai cântec turbat! Lupta s'a sfârșit de grabă. „Haide cu mine“, a zis bologvanul muchei de deal, iar muchea îi urmează ca o slugă plecată.

Și-acolo jos, jos, ...cum mai aleargă, doamne, cum mai aleargă gândăceii mei cu mișcări de nevăstuică! Da-i prea târziu! E prea târziu!

Să învățați minte: să nu vă mai prindeți puterile cu oamenii năcăjiți, cari rabdă, rabdă, ani, zeci de ani, sute de ani, da nu mai pot nici ei ...și dau drumul zăgazurilor închise pe nedreptul....

— „Hăhă!“, râde Neculai, Manta, sălbatec

— „Tochmai la mir!“, îi răspunde Toma Busuioc.

— „Cu căpitanul lor în frunte! Să-și aleagă alt căpitan!“

— „Da' bine le-am mai tăiat calea!“

— „Să mai poștească! Iacă, stau ca broaștele, cu fața la soare...“

Vre-o douăzeci, loviți de frânturile de stânci se tăvăleau neputincioși pe lângă cărarea închisă, care ducea la vârful de munte.

„...dacă le dă mâna...“ zice Toma Busuioc,

Tresare-deodată. Se încruntă, își aduce aminte de dușmănia cu Neculai. Ochii lui scapără scânteii. Pumnii i se adună.

Neculai Manta e într 'aceeaș stare sufletească. Se domolește cu mare putere, ca să nu sară la Toma. Fie ce-a fi: e mai slab el, da' să știe că o să-l omoare Toma și nu se lasă.

Se uită unul la altul, plini de dispreț.

lincea începe să țeasă din nou firele dușmăniei. O urzeală tare, care nu se destramă cu una cu două.

Ochii lor își vorbesc din nou ca ma'nainte. Nu-și mai întind mâinile.

Mâne, poimâne, poi-poimâne, o să se prindă ei, după ce au răpus pe dușman, și au să-și ceară socoteală unul, altuia.

— „Spune la ai noștri ce s'a întâmplat!“, dă porunca Neculai Manta.

Toma ascultă. El știe că Manta e aici ca veghe, că n'are dreptul să se miște din loc.

...Și se mai uită dușmanii odată, pățimaș, unul la altul, mai apoi dispare Toma după deal, ddn .âcsuolia unei învingeri....

Impotriva întunerecului.

— Un apel. —

Deschidem o rubrică în Biblioteca noastră și credem că cu ajutorul ei vom aduce un folos mișcării culturale dela sate. Se va miră — poate — unul și altul auzind de rubrica aceasta va clătină chiar din cap, dojenitor, dar n'am luat hotărîrea de flori de măr să publicăm rândurile de mai la vale, de oarece am avut gândurile noastre întemeiate.

Iată cercul nostru de idei, cari ne-au îndemnat să purcedem astfel:

Învățătorul, preotul sau alt cărturar, care ureă să răspândească lumină în satele noastre, bagă de samă că în satul cutare și cutare s'a înrădăcinat beția sau concubinatul sau clevețele. Ar ureă să sară într'ajutor, să combată răul, să câștige argumente cât mai multe și mai trainice împotriva viciului.

La cine să se îndrepte? Nu-i va tăia pofta de a întrebă mai departe? Sau: nu-l

va sfătui să cetească volume scumpe la cari nu va putea să ajungă niciodată, sau cărți, cari nu se vând în nemijlocită apropiere, la librăria din orașul apropiat?

De multe ori planuri frumoase, nutrite de suflete curate, s'au prefăcut în nimic, fiindcă au lipsit sfaturile date la timp potrivit și în forma trebuincioasă. Puteri pierdute pentru neamul nostru! Prilejuri, cari nu mai revin, dar de cari să ne îngrijim să le oferim acelora, cari cer sfat, căci e doar în joc ulaga neamului.

Așa am venit la gândul să arătăm acestor răspânditori de lumină, încet pe încetul, cu răgaz, diferite bucăți literare românești și streine (dacă sunt traduse în românește), în cari se face *propagandă*, directă și *indirectă*, pentru o viață adevărată, sănătoasă, luându-se în bătaie de joc sau înfierându-se chiar un vițiu oarecare.

Știm că astfel ne-am aprins paie în cap cu aceia cari zic că o scriere n'are să aibă nici o învățătură hotărîită, dar oricât de de-a călare ne vor privi acești luptători, nu ne vom da bătăuși, ci vom rămânea pe cărarea

apucată, fiindcă credem *cu toată tăria* că o operă adevărată poate fi bună dacă are și o *tendință sănătoasă*, și că o operă de artă nu trebuie să fie atârnată în nori, fără de nici o legătură cu problemele (temele) sociale și culturale dela noi, ca să fie operă de artă (ceea ce nu vrea să zică, Doamne ferește, că nu poate să se găsească și o lucrare de preț, *reală*, între cele lipsite de orice tendință, afară de aceea de a răspândi frumosul!).

Ca să ne priceapă cetitorul și mai bine îl vom servi cu câteva exemple, cari vor fi mai grăitoare decât orice teorie.

Într'un sat s'a cuibărit lenea. Femeile nu lucrează zile întregi, ba pe cuvânt că cutare sfânt fură laptele vacilor, ba că s'ar aprinde șura, ba mai știu eu ce mirozenie. *Cum* să lupte cărturarul împotriva acestui rău, care roade la rădăcina arborelui nostru? Ne-am zis: n'ar fi bine să adunăm sub rubrica: „*Lenea*“ toate, aproape toate bucățile literare și neliterare fiindcă completă nu va fi nici odată o astfel de listă, în cari să ia în bătaie de joc lenea sau este arătată în colorile ei respingătoare.

Iată: pentru fete și țărance în „șezătorile țărănești“ o poveste hazlie, dar mușcătoare: „*Toarceți fete, c'a murit baba Hirca*“, din „Poveștile ardelenesti“ ale lui *Ioan Pop-Reteganel*. Iată anecdotele despre femeile leneșe din colecția de anecdote: „*Din traista lui Moș Stoica*“ (1... 2... 3... 4...) Iată povestea leneșului din poveștile lui *Ion Creangă*. Zece, douăzeci, treizeci de exemple, cu indicarea locului unde s'au tipărit și cum se pot găsi mai ușor. Ca contraprobă: câteva cântece ale școlărilor diligenți, ale fetelor harnice, lauda muncii dela țară, ridicare în slavă a muncii curate, cinstite.

Sau altă temă: *beția*. Unde a fost descris bețivul la noi mai nimerit și care bucată cetită în fața țărănimii ar avea un efect mai potrivit? Ne gândim la o traducere a paginilor sguduitoare din romanul „*Ioan Cristof*“ al francezului *Rolland*, când descrie autorul cum copilul Ioan vede pentru întâia dată pe tatăl său venind beat acasă — cum tatăl este cuprins de patima aceasta și cade lipsit de conștiință în fața copilului și a nevestei sale. Câteva pagini — dar sguduitoare, de nu le mai uiți, dacă le-ai cetit odată. E

peste putință să nu le țină minte și cetitorul sau ascultătorul țaran, dacă i-au fost tălmăcite, firește, după trebuințele sale. Altă probă: împotriva beției a publicat date interesante dl *E. Ungurianu* în cartea sa menită pentru popor: „Idei și păreri“. De acolo va putea să-și ia îndrumătorul satului material trebuincios. De altfel și „Asociațiunea“ a tipărit broșuri — tot în direcția aceasta. Și așa mai departe, cât știm și cât ne ajută puterile.

Altă temă: *Încrederea în puterile proprii*. Ne gândim la o frumoasă povestire răspândită în mii de exemplare, în Elveția, de societatea care răspândește literatură bună în popor. Exemple morale de încredere în cartea profesorului regretat Ioan Popea: „Caractere morale“.

Astfel sperăm să dăm *mână de ajutor* acelora, cari vreau să desrădăcineze viciile din sânul poporului nostru. Dar numai în urma unei *colaborări* cu cetitorii noștri ne vom putea ajunge ținta dorită, de aceea dorim să căpătăm observări drepte dacă am trecut cu vederea la câte o rubrică una sau alta din lucrările, cari ar *trebui* să fie

însemnate. Numai așa vom putea completa cu drag lista noastră — editându-o, eventual, mai târziu într'o broșură deosebită, care va face propagandă pentru ideile sănătoase, chiar și în cele mai depărtate cătune românești.

Să nu fim învinovațiți cu „mutra de dascăli“, căci — pe lângă tot elementul tendențios, pe care-l scoatem la iveală în operele înșirate (unele lucrări înșirate nici nu au alt scop decât să moralizeze) totuși, credem — cum am spus — că astfel de călăuze vor prinde foarte bine luminătorilor satelor noastre și vor da îndemnuri pentru adăstare pe cărarea odată apucată. „Mult pot pușinii, buni împreună!“, să ne fie lozinca.

Acestate ca introducere la rubrica de față.

Rugare. Rugăm pe cetitori să ne dea *mână de ajutor* la completarea listei aceasteia. De sigur vor fi și alte lucrări, vrednice de a fi înșirate aici, împotriva clevetelor, a beției, a prostiei omenești, etc. Sfaturile fiecăruia le vom asculta și vom lucra amăsurat convingerii noastre, după ce vom cefi bucășile recomandate.

Lenea.

1. *Povestea unui om leneș de I. Creangă*, (ed. 1906 Minerva, pg. 275—8, ed. „Bibl. p. toți“, Nr. 30*). De lene ce-i eră, când îl ducea satul la spânzurătoare, a respins pe o femeie nobilă, care s'a rugat pentru viața lui, oferindu-i viață tihnită. Leneșul ar trebui să meștece și să înmoaie pesmeții, cu cari ar avea să trăiască — atâta lucru nu poate îndeplini — mai bine se lasă spânzurat. Hazlie.

Prostia.

1. „*Lume proastă!*“ („Mamă-hăi!“) în „Cuvinte scumpe“, culese de Dum. Furtună, ed. „Acad. rom.“: „Din viața poporului român“, v. XXIII, pg. 19—20.

Am cetit-o de nenumărate ori soldaților în spital. Râdeau să se tăvălească de prostia flăcăului de însurătoare, care înțelege anapoda cuvintele mamei sale.

2. Nenumărate exemple în anecdotele lui *Sandu Pungă-Goală* (Andrieu Bârseanu) „Din traista lui Moș-Stoica“. (Edit. Ciureu, Brașov).

---

*) Și multe alte biblioteci.

Clevetele.

1. Dracul, în legătură cu o babă ticăloasă, strică cu clevete *fericirea casnică* a doi însurați fericiți — de-l aduce pe bărbat să-și teamă nevasta și să o omoare fără de vină. *Povestea* întâi din cap. III. a „Diavolului, învrăjbitor al lumii“, adunate de *Tudor Pamfile*. (Ed. „Acad. rom.“, „Din viața pop. rom.“ vol. XXV, pg. 11—15).

2. „*Stinge focul până nu ia flacăra*“, povestirea din popor a lui *Tolstoi*.

Mila față de animale.

„*Bietul Tric*“, povestea unui câne de vânătoare, deștept.

„*Privighetoarea*“, moartea unei privighitorii. Amândauă în „Întinerie și lumină“ de Ioan Al. Brătescu-Voinești.

Chemăm la colaborare pe dnii învățători, pe dnii preoți, pe toți cărora le zace la inimă propășirea poporului.

Formularul unei societăți pentru răspândirea scrierilor bune.

Statutele „societății pentru răspândirea scrierilor bune“, din Basel (franțuzește Bâle — cetește Bal — Elveția), înființată în 1889.

§ 1. „Societatea pentru răspândirea scrierilor bune“ din Basel (Bâle), are ca scop răspândirea în mijlocul poporului a lecturii bune, ieftine, de natură beletristică și educativă și voințe să lucreze împotriva răspândirii publicațiilor rele, cu toate mijloacele, cari îi stau la îndemână.

§ 2. Societatea vrea să-și ajungă scopul prin multiplicarea (înmulțirea) și editarea scrierilor bune în ediții mari, răspândirea lor prin membrii ei prin depozitele, prin colportorii ei, etc. Pentru ducerea în îndeplinire a scopurilor societății intră societatea în legătură cu societățile din Elveția, cari au ca țintă folosul comun și cu alte societăți cu aceleași năzuințe.

§ 3. La alegerea scrierilor, cari sunt menite să se răspândească, au să fie luați în cumpănă cât se poate de mult scriitori poporali băștinași, recunoscuiți. Nizuințe separatiste, religioase, confesionale sau politice, nu este iertat să aibă înrâurință asupra alegerii scrierilor, în nici o privință.

§ 4. Membri ai societății sunt persoanele și corporațiunile, cari se deobligă sau la plățirea a cel puțin 2 franci la an, sau sprijinesc societatea cu o singură plată de 30 de franci (elvețieni).

§ 5. Societatea se adună automatic (ca o mașină) odată pe an, ca să primească raportul anual și darea de seamă financiară, precum și pentru ca să întreprindă alegerile trebuincioase.

În adunarea generală are fiecare membru un vot.

§ 6. O comisiune se îngrijește de conducerea afacerilor. Comisia aceasta se compune din cel puțin 5 membri, aleși din partea societății pe 3 ani de zile, și din eventualii delegați ai autorităților sau societăților. Comisia își alege singură președintele și vicepreședintele, cari sunt totodată președintele

și vicepreședintele societății. După scurgerea primilor trei ani, iese din comisie, an de an, a treia parte a membrilor aleși de societate, ca să fie înlocuită de alți membri, aleși pe baza alegerilor nouă; cei cari au repășit pot fi realeși îndată.

Asupra ordinii repășirii hotărește la început soartea, mai apoi data ultimei alegeri, astfel că cei aleși mai întâi repășesc mai întâi.

§ 7. Comisia convoacă pe membri societății cel puțin cu 14 zile înainte la adunarea ordinară, precum și la adunările extraordinare, pe cari le ține de cuvântă — prin publicații în jurnalele hotărâte din caz în caz.

§ 8. Comisia organizează, după trebuință, comisii speciale și alege spre scopul acesta pe membrii trebuincioși.

§ 9. Iscăliturile oficioase pentru societate le dau președintele și vicepreședintele, fiecare fiind răspunzător pentru iscălitura sa.

§ 10. Pentru obligațiunile societății răspunde numai averea proprie a acesteia.

(Trad. dintr'o broșură a societății din Basel, 1912.)

Am tradus acești 10 paragrafi ca să se vadă că în înaintata țară Elveția își bat capul oamenii să răspândească în păturile largi ale poporului cărțile bune cu societăți *anume* înființate pentru asta. N'ar fi cu cale să ne luăm la inimă și noi țintele astea ?

Gânduri și sfaturi înțelepte.

Nimic nu este mai bun pentru o inimă decât ca să facă o altă inimă mai puțin tristă.

Scriitorul francez *Paul Verlaine*.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Fericirea stă mai cu seamă în aceea de a te dà împăcat cu soarta ta, în a urea să fii ceea ce ești.

Filosoful *Erasmus*.

Mai presus de toate fiți buni ; bunătatea este aceia, care desarmează mai mulți oameni.

Predicatorul francez *Lacordaire*.

Diața trebuie să aibă un curent ; apa, care nu curge se strică.

Poetul francez *Lamartine*.

Sfaturi generale pentru seriile (șirurile) de diapozitive (fotografiile la skiopticon).

În buletinul oficial al „societății Dürer“ (Iunie 1916), citim următoarele observări, pe cari vor trebui să și le ia la inimă învățătorii, preoții și ceilalți cărturari români, cari țin conferințe cu diapozitive, pentru tineret:

1. Fiecare serie (rând) să cuprindă numai 24, mult 30 de diapozitive. Așa nu se obosește atenția ascultătorului și a privitorului și așa are puțința acesta să adâncească diapozitivele, ceea ce n'ar fi cu puțință dacă seria ar arăta-o prelegătorul într'o goană nebună. Nu e scopul doară ca să vedem cum aleargă o seamă de chipuri, în nemijlocită apropiere unele după altele, pe dinaintea ochilor noștri, ci fiecare chip va trebui să-l poată vedea cineva cu răgaz, dacă e cu puțință chiar a doua oară. Mai departe nu este iertat ca cuvântul rostit, ca partea, de căpetenie a sării, să fie degradat (scăzut)

la rolul unui simplu titlu, a unei iscălituri a tabloului.

II. Diapozitivele sunt menite pentru tineretul, care a ieșit din școli. De aceea vor trebui alese astfel ca să dea ceva tinerețului acestuia. Să nu i-se dea deci astfel de chipuri, cari poate că sunt deosebit de interesante din punctul de vedere al omului de știință, ci diapozitive, cari ușurează priciperea tinerimei pentru tema pusă. Trebuie luată în vedere înainte de toate partea pedagogică, pe lângă partea hotărât științifică. Dător de măsură este în cazul nostru nu punctul de vedere al omului de știință, ci acela al tinerimei.

III. La seria de diapozitive vor trebui să se dea explicațiile trebuincioase, cari sunt în legătură cu prelegerea, ce e să se țină. Nu în forma unei prelegeri prelucrate până în cel mai mic amănunt, ca să se ocolească ademenirea de a ceti întreagă lucrarea. Explicațiile să conțină însă materialul trebuincios prelegerii în întregul său și în ramurirea sa principală, astfel, încât să i se ușureze prelegătorului pregătirea prelegerii. Prelegerea să ofere mai întâi de toate o le-

gătură generală a temei date cu datele aparținătoare ei, mai apoi partea potrivită fiecărui diapozitiv, în parte, și sfaturi spre aprofundare într'ânsul.

IV. Conferența (prelegerea) și seria de diapozitive să formeze totdeauna un întreg unitar, închiegat. Să nu se folosească diapozitive, puse la întâmplare într'o serie, ci să se comande astfel de diapozitive, cari — de fapt, — sunt de o importanță de căpetenie pentru temă și cari se rotunzese, în întregul lor, formând o unitate.

V. Prelegătorul să aleagă astfel de teme, cari pot fi redade *numai cu diapozitive* în esența lor. Teme, pe cari le poți arăta tinerimei, încălzindu-o pentru ele, și fără de diapozitive, să le tratăm fără de acestea. Diapozitivele să se folosească numai acolo unde nu este în stare numai cuvântul rostit să redea cele dorite. Da să zică nu este vorba de prelegeri, pe cari le „ilustrează“ numai diapozitivele, deoarece în urma ilustrațiilor s'ar atrage numai într'altă parte atenția dela cuvântul rostit, care în cazul de față conține doară ce e mai însemnat. În loc de a da tineretului ascultare oratorului s'ar

uită numai la chipul, care urmează. Alegerea temei și tratarea ei trebuie să porceadă deci dela chip. *Mai întâi* trebuie stabilite diapositivele seriei hotărîte și numai *după* aceea trebuie să se alătore prelegerea ca o explicare a chipului, precum și ca legătură sufletească între prelegere și diactiv.

VI. Teme, cari nu pot fi redade prin fotografii, ei numai cu cinematograful, să nu se aleagă, fiindcă în cazul acesta ar fi diactivul numai un surogat rău al cinematografului. De categoria aceasta se țin toate fotografiile, a căror esență este mișcarea. Așa d. e. anumite mașini, întâmplări din viața animalelor, etc.

Sfaturi de luat la inimă de cei ce vorbesc poporului.

Câte ceva de gândit.

În Franța de astăzi trăiește un învățat, căruia-i zice Gustave Le Bon (cetește Gústáv Lő Bon). Acest învățat spune semenilor săi, oamenilor, multe adevăruri crude, dar le spune răzimându-se pe cunoștințe de zeci de ani — acum este trecut de 60 de ani.

— Cuvântul lui are greutate, dar adevărurile lui — durere — nu sunt totdeauna luate în samă, fiindcă... fiindcă pe mulți i-a apucat nebunia și fiindcă zece înțelepți nu pot scoate o piatră aruncată de un nebun...

Cețiți câteva din adevărurile lui Gustave Le Bon și — după ce le-ați cântărit — spuneți dacă n'ar fi eu cale ca *ele* să-și taie cărare spre urechile tuturor, cari mai vreau să audă o vorbă sănătoasă.

„Revoluțiile“, serie G. L. B., „îmbogățesc adevseori pe câțiva conducători, dar sporesc mizeria (sărăcia) mulțimilor, cari le duc în îndeplinire. Adevărul acesta nefiind potrivit de a ajunge în conștiința mulțimilor, teoreticienii (cei ce scriu teorie — fără praxă) revoluționari vor putea să urmeze să răstoarne lumea“.

„Ura, nedreptatea și violența (puterea bătărană) sunt tovarășele, cari nu se pot despărți, ale opiniilor (părerilor) extremiste“, adică a celor cari nu vreau să o lase din „păisopt“, cari nu se dau împăcate cu o conviețuire cinstită, pe temelia unei înțelegeri.

„Nu s'a născut încă ființa destul de independentă ca să se sustragă, în toate împrejurările, dela diferitele influențe, (întrairi) cari îl împresoară. O perfectă (desăvârșită) independență de spirit este cu neputință“.

„Ușor găsești mulți oameni în stare să jefuiască, să distrugă (nimicească) și să masacreze (omoare). Se găsesse foarte puțini, cari să fie în stare să conducă bine mecanismul complicat al unei civilizații. Comuniștii ruși au început a pricepe adevărul acesta, când au numărat cât i-a costat omorârea oamenilor lucrători cu creierul (cu capul).“

„Marele războiu a desvelit două fapte cu totul nouă. Intâiul fapt este că cu ceea ce costă acum războaiele învingătorul este tot așa de ruinat ca și cel învins. Al doilea fapt: că despăgubirile datorite de învingător sunt plătite indirect din partea popoarelor, cari n'au luat de loc parte la conflict. Constatările acestea fiind de ordine curat rațională (a judecății) nu vor putea să împiedece nici un singur războiu“.

„O pricină deasă de desbinare (de neînțelegere) în re oameni este că acelorași cuvinte li se dă înțelesuri deosebite. Unele termine ca: drept, justiție, (adevăr), libertate, ș. a., folosite zilnic, nasc idei cu

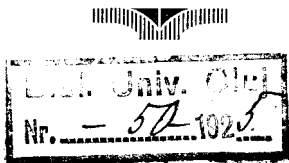
totul deosebite la diferitele soiuri de oameni, cari le folosese, după felul lor de a judecă“.

„Dacă convingerile de obârșie a simțemintelor sunt totdeauna mai tari decât acelea de obârșie dela rațiune (judecata minții sănătoase), e din pricină că simțemintele stăpânesc cu ușurință rațiunea (judecata), câtă vreme rațiunea este foarte slabă în fața simțemintelor“.

„Învățații sunt câteodată turburați când li se pune întrebarea ca să hotărească cauzele unui fenomen (unei întâmplări în societatea omenească) — ignoranții (proștii, cei fără de nici o cunoștință) nu stau nici odată la îndoială“.

„Nimiciți-vă unii pe alții, ca să nu lăsați să trăiască decât cei mai capabili (mai în stare) de a trăi“ — pretinde natura. „Iubiți-vă unii pe alții!“, dau sfatul, neurmat religiunile. „Suportați-vă unii pe alții!“ o proclamă... tractatele de alianță. „Ajutați-vă unii pe alții, în propriul vostru interes“, va ajunge maxima (înțelepciunea) viitorului, când popoarele și clasele sociale vor fi descoperit interdependența (legătura ce este întreolaltă) care le leagă deolaltă, pe lângă toate geloziiile și urile, cari le desbină“.

(După foaia din Paris : „Analele“.)

„ASOCIAȚIUNEA pentru literatura română și cultura poporului român”.

Intemeiată la 1861 de marii metropoliți Andreiu Saguna dela Sibiu și Alex. Sterca-Șuluțiu dela Blaj, de fruntașii neamului nostru de atunci: Tim. Cipariu, George Barițiu, Axente Severu, cau. I. Pușcartu, baron Vasile Pop, Dr. I. Rațiu, Iacob Bologa ș. a. cu scopul de a înainta cultura poporului român prin tipărire de cărți bune și folostoare, a înființat și va înființa și susține bibliotecile regionale în fiecare centru de despărțământ și o bibliotecă mai mare centrală; a întemeiat și va întemeia și susține muzee regionale în centrele despărțite mintelor, pe lângă un mare Muzeu Central; a ridicat și va ridica și susține case naționale în toate comunele românești; a aranjat și va aranja expoziții etnografice (de porturi, de jocuri naționale etc.), de agricultură, de grădinarit, pomărit, de copii, industriale, artistice ș. a.; a înființat și va înființa conferințe și prelegeri populare; a acordat și va acorda premii și burse (stipendii); a înființat și va înființa bănci populare, cooperative ș. a.; a înființat și va înființa pe analfabeți (pe geice nu știu ce și scrie). „Asociațiunea” e împărțită în despărțăminte (cercuri), iar acestea în comune sau agenturi. 4 persoane pot face o agentură și cere prin directorul despărțământului o bibliotecă dela

Asociațiune, Sibiu str. Șaguna 6.

Abonați publicațiile „Asociațiunei“

„TRANSILVANIA“

Cea mai veche revistă românească din Ardeal

Apare lunar.

cu sprijinul celor mai de seamă scriitori români de pretutindeni. Publică: poezii, romane, schițe, romane, teatru, istorie, știință pe înțelesul tuturor, :: studii, dări de seamă, notițe, cronici ș. a. ::

Costul abonamentului anual:

pentru membrii „Asociațiunei“ . . . . . 100 Lei
pentru nemembri . . . . . 200 Lei

Cea mai răspândită publicațiune populară

„BIBLIOTECA POPORALĂ A ASOCIAȚIUNEI“

e îngrijită de secretarul literar al „Asociațiunei“
cu sprijinul celor mai buni scriitori pentru popor.

Costul abonamentului anual:

pentru membrii „Asociațiunei“ . . . . . 50 Lei
pentru nemembri . . . . . 70 Lei